

BALKAN

18. februar 2004.

str. 6

POGLED IZ HAGA SVAKA PODRŠKA SVEDOCIMA

Da nema svedoka koji su spremni da se pojave pred Tribunalom, ne bi bilo ni suđenja za ratne zločine, kao ni Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ).

Na suđenjima u Nirnbergu posle Drugog svetskog rata izveden je veliki broj materijalnih dokaza o zločinima. Postojala su, na primer, pismena naređenja za izvršenje masovnih ubistava, precizne evidencije aktivnosti trupa i dnevni zapisnici iz koncentracionih logora. U savremenom ratovanju, možda i kao posledica Nirnberških procesa, takva pisana dokumentacija počinjenih zločina uglavnom ne postoji. Zbog toga se suđenja za ratne zločine velikim delom oslanjaju na svedočenje onih koji su lično doživeli ratne strahote.

U takvim suđenjima, kao i kod suđenja u vezi sa organizovanim kriminalom, javlja se niz pitanja u vezi sa bezbednošću svedoka. Pored toga, svedoci ratnih zločina često su osobe traumatizirane iskustvima kroz koja su prošli, te ponovno proživljavanje tih iskustava putem svedočenja u nepoznatom okruženju kao što je međunarodni sud, može biti jako teško za njih. Zbog toga je jako važno da se svedocima pruži i psihička podrška i pomoć u vezi sa svedočenjem.

MKSJ ovim pitanjima pridaje izuzetan značaj, te je stoga u okviru Sekretarijata Suda uspostavljena specijalizovana služba – Služba za žrtve i svedoke – koja je zadužena da pruži pomoć svima onima koji dođu da na Tribunalu obave tu značajnu dužnost.

Služba za žrtve i svedoke sastoji se od tri odeljenja. Odeljenje za zaštitu koordinira rad u vezi sa bezbednošću svedoka; odeljenje za podršku svedocima pruža savete socijalne i psihološke prirode, dok je operativno odeljenje zaduženo za logistiku i administrativne poslove u vezi sa svedocima.

Kada bilo koja od strana u postupku pozove nekog da svedoči, tu osobu će kontaktirati Služba za žrtve i svedoke i pružiti svu potrebnu pomoć u vezi sa putovanjem, smeštajem i prevozom do Haga i u gradu. Kao i u domaćim pravnim sistemima, svedoci koji svedoče pred Tribunalom dobijaju materijalnu naknadu. Postoje dve vrste naknade: 'dnevnic' i 'naknada za odsustvo'. Dnevnic pokriva deo troškova koje svedok ima za vreme boravka u Hagu, dok se naknada za odsustvo plaća za period trajanja putovanja i boravka svedoka u Hagu. Ona se utvrđuje prema visini najniže plate zaposlenih u Ujedinjenim nacijama u zemlji u kojoj svedok boravi, a služi kao odšteta za izgublenu imovinsku korist, materijalne gubitke i troškove koji su nastali za vreme njihovog odsustva.

Službenici za podršku u Službi za žrtve i svedoke takođe pružaju pomoć svedocima sa posebnim potrebama, kao što su oni koji imaju decu ili druge članove porodice koje

izdržavaju, a koji moraju ići u pratnji svedoka ili kojima je potrebna njega za vreme odsustva svedoka od kuće. Oni takođe mogu pružiti svedocima poseban vid pomoći ukoliko im je zbog invalidnosti ili zdravstvenog stanja putovanje ili odsustvovanje od kuće problematično, ili ako je potrebno da sa njima putuje neko od članova porodice ili prijatelj. U tim slučajevima, službenici za podršku će proceniti potrebe svakog pojedinačnog svedoka i utvrditi da li ispunjava uslove za posebnu pomoć. Sva ova pravila jednako se primenjuju na svedoke optužbe i odbrane, kao i na one koji svedoče na poziv sudskih veća.

Kada se radi o samom svedočenju u sudnici, neki svedoci svedoče na otvorenim sednicama bez ikakve zaštite, dok drugi traže primenu zaštitnih mera. Zahvaljujući naprednoj tehnologiji kojom raspolažu sudnice Međunarodnog suda, svedoci mogu dobiti različite vidove zaštite. Najjednostavniji vid je upotreba pseudonima, kada se pravo ime svedoka ne otkriva javnosti, ali ta osoba svedoči na otvorenoj sednici. Druga mogućnost je digitalno izobličjenje glasa ili slike lica svedoka, ili i jednog i drugog. U takvim slučajevima, javnost ne može videti lice svedoka ili čuti pravi glas te osobe, ali će i dalje moći da čuje sadržaj svedočenja. U nekim slučajevima, sve ove mere mogu se primenjivati istovremeno. U ekstremnim slučajevima, sud može odlučiti da svedok svedoči na zatvorenoj sednici, što znači da javnost neće moći ni videti ni čuti svedoka, niti saznati sadržaj svedočenja.

Međutim, u svim tim slučajevima, identitet svedoka poznat je obema stranama u postupku. I advokati Tužilaštva i odbrane mogu unakrsno ispitivati sve svedoke, uključujući i one koji svedoče uz primenu zaštitnih mera.

U najtežim situacijama, kada postoji pretnja po život svedoka koja je toliko ozbiljna da se svedok usled svog svedočenja ne može vratiti kući, Služba za žrtve i svedoke može organizovati i privremeno ili stalno preseljenje svedoka i njihovih porodica u neku treću zemlju.

Ove mere su znatno razvijenije nego u mnogim nacionalnim sistemima. To je isključivo zbog toga što su svedočenja očevidaca i žrtava od ključnog značaja u suđenjima za ratne zločine i treba učiniti sve da im se omogući da to učine bez straha za svoju dobrobit ili sigurnost svojih porodica.

Outreach Programme

outreach@icty.org